

NOTTEBOOM

ACTUEEL uitgave april 2021

Inhoud

In de kijker	2
Bewonersnieuws	7
We namen afscheid van :	8
Gedichtenhoek	8
Zeemansverhalen door Sparks + ...	10
Stafke heeft voor u gelezen.	12
De geschiedenis van de wijk door Alex Elaut.....	14
Maart in beeld.....	24
De Meander in beeld.....	33
Mandala thema Pasen	34
Activiteitenkalender.....	35
Data om reeds in je agenda te zetten	36

In de kijker

Zomer uur

Afgelopen **zondag 28 maart** is de zomertijd ingegaan.

We hebben de klok dus een uurtje vooruit moeten zetten 2 uur werd 3 uur.

Kledingverkoop Volders : Dinsdag 6 april om 14u30

Al drie generaties een huis van vertrouwen waar de klant centraal staat.

Persoonlijke service en vriendelijke bediening!

Kom in de Nottebohmzaal een kijkje nemen naar de nieuwe collectie kledij zowel voor dames als voor de heren.

U bent per leefgroep welkom binnen bepaalde uren om drukte te voorkomen :

- 14u : dagbesteding de Meander
- 14u30 : Gelijkvloers
- 15u : 2A
- 15u30 : 1AB
- 16u: bewoners met familielid

Paasbrunch : Vrijdag 9 april om 10u-13u

Ingeschreven bewoners kunnen vanaf 10u van het buffet genieten dat door de keuken en team wonen en leven werd klaargemaakt in café Biart tot 13u.

Omdat dit een brunch is wordt ontbijt en middagmaal bij elkaar gevoegd dus er worden dan geen ontbijtplateaus uitgedeeld indien ingeschreven.

Week van de valpreventie : 19 april tem 22 april 2021

Vallen is een veel voorkomend probleem onder de oudere populatie. Iedereen kent wel iemand die ernstig ten val kwam of misschien bent u zelf reeds gevallen. Ongeveer één op drie 65-plussers komt minstens eenmaal per jaar ten val. Van de thuiswonende ouderen valt 33% jaarlijks en onder de oudere personen wonend in een woonzorgcentrum komt jaarlijks meer dan 50% minstens één keer ten val. Een val kan ernstige gevolgen hebben op diverse vlakken. Lichamelijke gevolgen zijn bijvoorbeeld kneuzingen, breuken en verstuikingen. Op psychologisch en sociaal vlak brengt een val soms valangst en sociale isolatie teweeg, en ook de gevolgen op financieel vlak zijn niet te onderschatten door een toename van de zorgkosten. Hoewel vaak gedacht wordt dat vallen hoort bij het ouder worden, kunnen veel vallen voorkomen worden als de onderliggende risicofactoren worden aangepakt. Zo willen we jullie deze week graag helpen met activiteiten te organiseren rondom het thema Valpreventie.

Maandag 19 april : folder valpreventie op de kamer

Dinsdag 20 april : Rollator en rolstoel fitting in de Nottebohmzaal – 10u30

Valpreventie parcours in de Nottebohmzaal - 14u30

Woensdag : Valpreventie bewegingsvoormiddag op 1AB - 10u45

Donderdag : Valpreventie BINGO in café Biart - 14u30

Vrijdag : Quiz valpreventie + filmpje - 14u30

Als u niet zeker bent van de hoogte van uw rollator of uw rolstoel zit niet goed?

Kom dan zeker naar de fitting op dinsdag 20 april om 10u30.

Ben je bezorgd om te vallen?

Doe de test!

- Omcirkel per activiteit de score die overeenkomt met je bezorgdheid om te vallen.
- Als je een loophulpmiddel gebruikt, beeld je dan in dat je de activiteit hiermee uitvoert.
- Doe je een activiteit niet (meer)? Duid dan aan hoe bezorgd je zou zijn als je deze activiteit toch zou doen.
- De totaalscore van valangst bekom je door de punten van iedere activiteit op te tellen.

Hoe bezorgd ben je om te vallen bij onderstaande activiteiten?	Niet bezorgd = 1 punt	Een beetje bezorgd = 2 punten	Tamelijk bezorgd = 3 punten	Erg bezorgd = 4 punten
Het aan- of uitkleden	1	2	3	4
Het nemen van een bad	1	2	3	4
Douchen	1	2	3	4
Boodschappen doen	1	2	3	4
De trap aflopen	1	2	3	4
Een wandeling maken in de buurt	1	2	3	4
Naar iets boven je hoofd reiken wanneer je op een stevige trapladder staat	1	2	3	4
Naar iets boven je hoofd reiken wanneer je op een stoel staat	1	2	3	4
Het bezoeken van een sociale gelegenheid (bv. op bezoek bij vrienden of naar de kaartclub)	1	2	3	4
Het schoonmaken van de dakgoot	1	2	3	4

Tel je punten van iedere activiteit op en noteer de totaalscore hier: .....

Ben je bezorgd om te vallen?

Uitslag van de test:

10-16 punten: Je bent weinig bezorgd om te vallen en kan nog vele activiteiten uitvoeren. Dit is positief! Blijf in beweging en doe zoveel mogelijk activiteiten zelfstandig.

17-20 punten: Je bent een beetje bezorgd om te vallen, maar dit heeft nog geen echte invloed op je gedrag. Doe zoveel mogelijk activiteiten zelf en schakel hulp in van zoon/dochter/buur of vriend indien nodig. Maak eventueel ook gebruik van een (loop)hulpmiddel.

21-25 punten: Je bent tamelijk bezorgd om te vallen waardoor je bepaalde activiteiten niet meer doet. Praat erover (bv. met iemand van je familie of je huisarts). Een specifiek oefenprogramma op maat of een begeleid gesprek met lotgenoten kunnen je helpen om je valangst te verminderen.

26-40 punten: Je bent erg bezorgd om te vallen en wordt belemmerd in je activiteiten waardoor je levenskwaliteit daalt. Praat erover (bv. met iemand van je familie of je huisarts). Kleine aanpassingen in je gedrag en omgeving kunnen al een groot verschil geven. Daarnaast kan een specifiek oefenprogramma op maat of een begeleid gesprek met lotgenoten je helpen om je valangst te verminderen. Werk stap voor stap.

**Ben je bezorgd om te vallen ?
Spreek dan zeker iemand erover aan !**

Woordzoeker valpreventie

 VALPREVENTIE.be
Week van de Valpreventie

G	E	Z	D	A	N	S	E	N	R
E	F	H	I	T	B	K	A	U	S
W	V	E	U	B	O	V	R	S	J
A	T	E	W	B	K	O	A	P	O
N	K	W	N	R	B	A	R	L	P
D	P	A	T	W	R	T	S	L	W
E	I	A	N	T	I	S	L	I	P
L	A	Z	S	G	L	C	U	L	M
E	V	E	U	I	O	Z	H	A	F
N	S	T	G	I	J	K	E	T	E

 VALPREVENTIE.be
Week van de Valpreventie

Zoek de volgende woorden :

- DANSEN
- VAL
- WANDELEN
- EVENWICHT
- ANTISLIP
- BRIL

We namen afscheid van :

Dhr. Paul Remael is hier overleden op woensdag 24 maart 2021. Hij is 84 jaar geworden. Paul was hier sinds 17 oktober 2017 in de leefgroep van 2A.

Mevr. Belmans Yvonne op 23/03/2021. Ze kwam naar De Meander vanaf 13/01/2020 en was ook regelmatig in kort verblijf op 2B.

We wensen de familie, vrienden en kennissen van Paul en Yvonne heel veel sterkte toe in deze moeilijke tijd.

Gedichtenhoek

mijn vader

hij sprak alleen maar
gevleugelde woorden.
soms bleven die hangen
aan de hoogste takken
van de populier.

daar glommen ze als kermisballonnen
en kleurden mijn leven vol zwier.

nu nog vallen ze soms
als rijpe vruchten
in mijn schoot
dan proef ik:
mijn vader is ooit wel gestorven
maar voor mij is hij
lang nog niet dood.
mijn vader

had niet alleen wijze woorden
maar maakte die ook waar met de
daad.

daarop mag ik nu veilig verder
bouwen
ook als dit voor mij ,
soms toch,
aartsmoeilijk
nog gaat.

- Joz.le bruyjn -

Stralende lente
Zonnige ontmoetingen
Hartelijk weerzien

- *Elien Saey-Van Peteghem*

-

Kussenzacht praatspel
Gedachtenuniversum
Pyjamahelden

- *Elien Saey-Van Peteghem*

LOFTROMPET

horen we niet liever
overal en altijd
de loftrompet weerklinken,

dan:

je hebt twee linkerhanden!
met jou wordt het weer niks!
wanneer word jij nu eens eindelijk
wakker!
altijd bakt jij het bruin!
zoals jij er één bent
vind je er dertien in een dozijn!?

- *Joz.le bruyjn* -

Zeemansverhalen door Sparks +

Na de oorlog werd door Amerika in het kader van de z.g.n Marshall Hulp, schepen ter beschikking gesteld aan bevriende naties die tijdens de oorlog gedeelte van hun koopvaardijvloot verloren hadden.

Het Amerikaanse ministerie van defensie had honderden schepen klaar liggen in de “Mottenballen vloot” en die werden opgehaald door bemanningen die aangesteld werden door rederijen die in aanmerking kwamen voor het in dienst nemen van dat soort schepen.

Die schepen werden Liberties of Victories genoemd, werden in serie gebouwd en waren standaard, alles was hetzelfde, dat was een groot voordeel in tijd van oorlog, want bij aflossing hoefde je niet alles na te lopen en uitleg te geven aan je aflosser, alles zat op dezelfde plaats.

Die bemanningen werden overgevlogen naar Amerika en werden aan boord gezet van zo'n Victory en in een paar dagen werden ze weer vaarklaar gemaakt, kregen een nieuwe naam en een nieuwe vlag, om dan te vertrekken naar hun nieuwe thuishaven.

Tijdens het ophalen van de “Muiderkerk” van de VNS moesten ze met de trein van New York naar Baltimore, waar het schip klaar zou liggen.

Deze keer was het de nachttrein en in die jaren waren nog veel spoorlijnen in Amerika enkel spoor, dat betekende, dat soms een trein stil bleef staan op een

station om te wachten tot de tegenligger gepasseerd was om verder te kunnen rijden.

In de nachttrein waren veel slaapwagons en een van de bemanning werd 's nachts wakker met een droge keel en bedacht dat hij even een cola'tje kon kopen op het perron bij een automaat voor een "nickel" en stapte in z'n pyjama op slippers op het perron en liep naar de automaat op z'n dorst te lessen.

Hij had net een slok genomen en tot z'n schrik hoorde hij de deur dichtgaan en de trein vertrok hem achterlatend op een onbemand station midden in de nacht in z'n pyjama, zonder z'n paspoort of zeemansboek verder geen geld.

Het was gelukkig zomer, want de winters zijn behoorlijk koud aan de Amerikaanse oostkust.

Via een telefooncel, die toen nog via een operator werkte, kon hij in contact komen met de politie en die hebben hem opgepikt en na ondervraging en contact met de immigration hebben ze hem in een oude uniformjas op tijd aan boord gebracht in Baltimore.

Het Amerikaanse muntgeld.

Het was goedkoop in die jaren;
een nickel voor een cola
een dime voor een "hotdog"
een quarter voor een hamburger.

De dollar stond toen fl. 3,60 ongeveer 40 Bef.

- Sparks+ -

Foto R. Temmerman - Archief - Moni - Antwerpen

De Antwerpse tram, een krasse zestiger

Op 2 oktober 1960 kwam via het spoor de eerste PCC aan in Antwerpen-Schijnpoort. 60 jaar later zijn de krasse PCC-trams nog altijd manifest aanwezig in het Antwerps stadsbeeld!

De Presidents' Conference Committee-Car, afgekort PCC-tram is van oorsprong Amerikaans. In 1929 kwamen de CEO's van de grote Amerikaanse tram-bedrijven samen. Het groeiend succes van bus en auto baarde hen zorgen. Zij besloten samen een moderne performante standaardtram te ontwikkelen. De productie startte in 1935. De tram werd dé nieuwe OV-norm. Tot in de jaren 90 zouden wereldwijd trams volgens het PCC ontwerp worden geproduceerd.

De PCC-tram was in die tijd revolutionair met een zelfdragende koetswerk, lager gewicht en rubber in de wielen voor een stillere loop. Het gestroomlijnd design was een opvallende verschijning. De accelerator, die in de plaats kwam van de klassieke schakelwals, zorgde voor een snel vertrek zodat de PCC vlot mee in het verkeer kon. De tram heeft vier lichte, snelle motoren die doorlopend per twee in serie zijn *gekoppeld*.

Hoboken, 18 oktober 1960. De plaatselijke notabelen stappen op de nieuwe PCC2000.

In 1959 besluit de 'Tramwegen van Antwerpen en Omstreken' (de T.A.O.), voorloper van MIVA en later De Lijn, haar tramvloot te vernieuwen. Zij bestelt 166 moderne PCC-trams, verdeeld over vijf orders. Het monteren gebeurt bij La Brugeoise et Nivelles (BN) in Brugge. Acec in Charleroi levert de elektrische

motoren. Beide bedrijven hadden een licentie om PCC-trams te bouwen voor de Europese markt.

Op drie oktober 1960 wordt in Antwerpen de eerste PCC geleverd in Zurenborg. De tram krijgt het registratienummer 2000. Deze krasse zestiger werd ondertussen geadopteerd door het Vlaams Tram- en Autobusmuseum (VlaTAM) en kreeg de rood-witte outfit van de jaren '80. Hij maalt nog steeds als toeristische tram zijn kilometers op het Antwerps stadsnet.

Foto MIVA

De laatste PCC's zouden in '75 worden geleverd. De trams werden afgeladen aan het Lambertmontplein op het Zuid en reden dan op eigen kracht naar de Centrale Werkplaats op Zurenborg. Nieuw waren de pantograaf, de draaistellen en de voetbediening. De bestuurder moet aanhoudend met zijn linker-voet een veiligheidspedaal indrukken. Wanneer dit pedaal, het dodemanspedaal genoemd, wordt losgelaten, valt de tractie uit.

De PCC-tram is oerdegelijk. Vandaag toeren er nog 110 van de 166 PCC's op het Antwerps tramnet. Maar de tram is relatief kort, slechts 14 meter lang. Daardoor kan hij maar een beperkt aantal reizigers meenemen. Oorspronkelijk was de capaciteit 79 staan- en 30 zitplaatsen. Later werd dit naar beneden bijgesteld. Moderne tramtypes kunnen significant meer reizigers vervoeren. Maar de Antwerpse ingenieurs vonden een oplossing. Vanaf '73 worden treinschakelingen op de oude trams geïnstalleerd waardoor zij kunnen gekoppeld worden.

In de jaren negentig wordt de PCC-vloot gerenoveerd. De trams krijgen nieuwe deuren, banken en stoelen. De accelerator wordt vervangen door een zuinige thyristorsturing, chopper genoemd, die optimaal de voeding aan de motoren doseert. Tegelijkertijd wordt energie, opgewekt bij het remmen, gerecupereerd.

De 166 PCC's waren aanvankelijk in Antwerps romig geel geschilderd. Deze 'couleur locale' verscheen in 1902 in het straatbeeld. Einde maart 1980 verraste de Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Antwerpen (MIVA) de Sinjoren met een tram in rood en wit, de kleuren van 't Stad. Het schilderen van alle 166 gele PCC-trams in rood-wit nam acht

jaar in beslag. Het geel verdween uiteindelijk volledig in '88. In 1990 moest het rood-wit dan weer wijken voor de kleuren van De Lijn.

De tram 'boomt' al jaren in Antwerpen. Antwerpen wordt meer en meer een tramstad. Het tramnet breidt uit waarop moderne nieuwe tramstellen rijden. De Antwerpse vloot telt ondertussen al 84 Hermelijnen en 62 Albatrossen waarvan 22 extra lang. Deze XXL-trams zijn 42,7 meter lang. Usain Bolt zou dik 4 sec. nodig hebben om van de achterdeur naar de bestuurder te lopen.

De oude PCC's zijn vandaag nog altijd broodnodig. Dagelijks worden zij ingezet op lijnen 2, 4, 7, 8, 11, 12 en 24, samen met andere trams. Op lijnen 11 en 12 maken niet-gekoppelde PCC's zelfs de dienst uit. Dit alles verandert echter over twee jaar. Dan worden door de Spaanse constructeur CAF 23 hypermoderne lagevloertrams geleverd. Met 54 vaste zitplaatsen, 22 klapstoelen en 126 staanplaatsen zullen deze trams comfortabel plaats bieden aan 180 reizigers. Om de twee weken zal een nieuwe CAF-tram op het Antwerps netwerk instromen. Bij elke nieuwkomer zullen twee PCC-trams uit dienst worden genomen.

De geschiedenis van de wijk door Alex Elaut

Beste lezer,

In de rubriek van januari zijn we gestopt met het kasteeltje aan het huidige Frederik de Merodeplein dat afgebroken is rond 1904-1905. Over dit eigendom en ook nog verder stadwaarts op de Grote Steenweg is nog heel wat interessants opzoekingswerk te verrichten. Zeker over 'Den Drinck' en de herbergen en woningen die hier gestaan hebben en nog aanwezig zijn. Archief onderzoek is volop bezig.

Foto 1. Kapelplaats met het Hof van Jules Meeùs

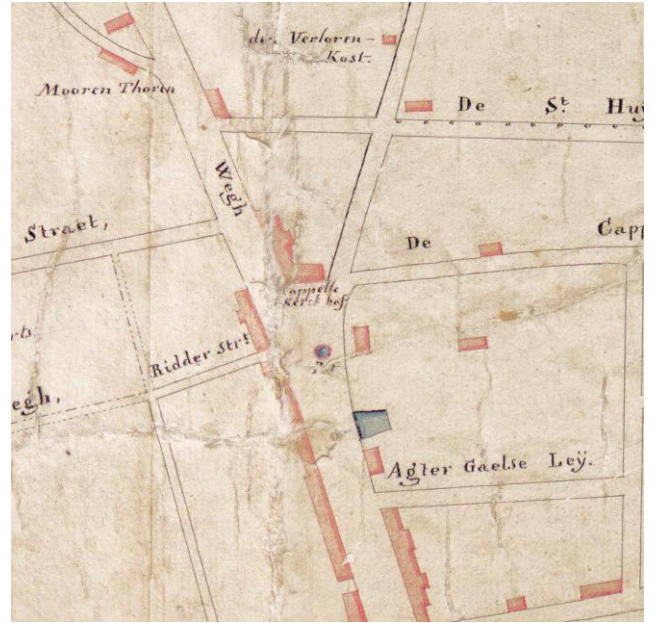
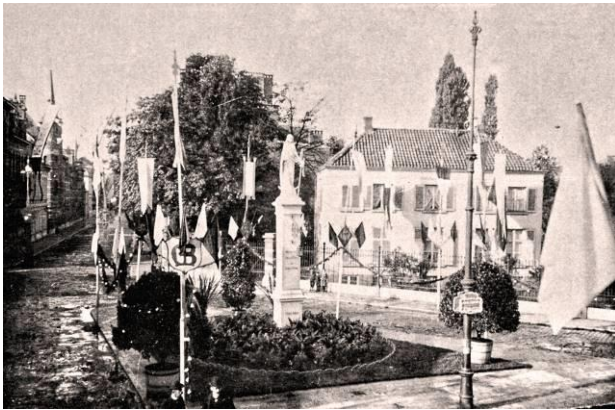

Foto 2. 18de-eeuwse kaart met Kapellekerkhof en waterput

Het huidige Frederik de Merodeplein is een kruispunt van drie oude wegen. Kapellelei, Stuivenberglei of -straat (nu de Frederik de Merodestraat) en de St-Hubertusstraat. Genoemd naar het 16de -eeuwse pand Sint-Huybrecht.

Sinds de 16de eeuw wordt het Kapelleplaats genoemd. We blijven hier nog wat hangen op dit pleintje want het heeft een rijke geschiedenis.

DE HEILIGE KRUISKAPEL

Op de Oude Baen, nu Generaal Lemanstraat, stond ongeveer op het kruispunt met de Kardinaal Mercierlei (Kapellelei) een eerste Heilige Kruiskapel. We spreken over het einde 15de en begin 16de eeuw. In een zoekgeraakte inventaris van de St-Willibrorduskerk van Berchem stond in 1468 vermeld dat Lanceloot Thonis een deeltje van het hout van het Heilig Kruis van Christus en nog andere relikwieën heeft ontvangen. Er werd hier een kapel gebouwd die druk werd bezocht door pelgrims. Dit om genezing van koorts te verkrijgen. De huidige Grote Steenweg of 's Herenstraete werd een belangrijkere invalsweg door de dorpskom van Berchem en men gaat in 1515 een nieuwe kapel bouwen aan de andere zijde van de huidige Kardinaal Mercierlei. De plaats waar nu het driehoekig pleintje is. Deze kapel omzoomd met bomen en waterput heeft geen lang leven gekend. Op 21 augustus 1566 wordt ze zwaar beschadigd met de beeldenstorm en tussen 1581-1585 bij de vernieling van Berchem haast met de grond

gelijk gemaakt. In sommige notarisakten spreekt men van 'aan de ruïnes van de kapel'. Om in de sfeer te komen van deze woelige periode moet u het boek eens lezen 'De Wilde Vrouw' van Jeroen Olyslaegers. Berchem en de wijk Den Driehoek en De Ley zijn uit hun as moeten verrijzen na 1585.

Dit platbranden gebeurde onder meer in opdracht van de Burgemeester van Antwerpen. Toen was dit Marnix van St-Aldegonde, goede vriend van Willem van Oranje en hoogstwaarschijnlijk de auteur van het Wilhelmus.

3 mei was de datum van Berchem Kleine Kermis. De gezellen van het broederschap van het H. Kruis waren daags voordien bij de inwoners van Berchem rondgegaan om erwten te gaan bedelen. Hiervan werd een soep bereid die werd uitgedeeld aan de armen van de parochie.

Sinds het einde van de 16de eeuw wordt in de kerk van St-Willibrordus een relik van het Heilig-Kruis bewaard, die gered werd uit de in 1581 afgebrande Heilig-Kruiskapel aan het huidige Frederik de Merodeplein. Omwille van die speciale devotie wordt het Sint-Sebastiaan altaar in 1750 ook toegewijd aan het H. Kruis. Het kostbare devotiestuk kreeg een plaats in een nieuwe zilveren relikwieschrijn in de ingebouwde relikwiekast met een rococo-omlijsting (1750) in de zuiderzijbeuk nabij het altaar. Zowel de kapel op het de Merodeplein als de mei-kermis hebben waarschijnlijk hun oorsprong in de oprichting van het Broederschap van het H. Kruis en de Goede Dood in 1507. De kapel werd na 1584 niet meer herbouwd, maar na de Franse revolutie hernam het Broederschap wel haar activiteit, maar dan in de parochiekerk. Van 1584 was er geen H.-Kruiskapel meer in Berchem tot in 1956 de Zwartzusters van Antwerpen hun H.-Kruiskapel bouwden op de Grote Steenweg tegenover de St-Hubertusstraat. Deze is enkele jaren geleden ook afgebroken voor de vergroting van het home St-Jozef. Als we uit de *Covid* crisis zijn is het de moeite om u even aan te melden op het nr 112 van het home St-Jozef op de Grote Steenweg. In de tuin staat een prachtige rode beuk die mag wedijveren met de koper beuk voor de pastorie aan de St-Willibrorduskerk. Een oase van groen achter de lintbebouwing.

De vroegere *mei kermis* in Berchem aan de Uitbreidingstraat, was nog een overblijfsel van deze oude traditie aan de H. Kruiskapel. Wie herinnert zich nog de foorkramen langsheen de Binnensingel tot een tiental jaren geleden. Van Berchem vertrokken een aantal foorkramers naar Antwerpen om zich op te stellen voor de Sinksenfoor.

Foto 3 Processie op de hoek van de St-Hubertusstraat en de Fr. de Merodestraat

TERUG NAAR ONS PLEINTJE

Zoals u kunt zien op de foto van 1904 staat er een Mariabeeld op een sokkel opgesteld met rondom veel versiering. Dit was ten gevolge van de feesten ter viering van het vijftigjarige jubileum van de afkondiging van de pauselijke bul 1854 "Ineffabilis". Hierbij een woordje uitleg.

De Onbevleete Ontvangenis is een dogma van de Katholieke Kerk die stelt dat de Maagd Maria vanaf het moment van haar conceptie vrij is van de erfzonde. Het bleek controversieel in de Middeleeuwen, maar werd nieuw leven ingeblazen in de 19de eeuw en werd als kerkelijk dogma aangenomen toen paus Pius IX Ineffabilis Deus afkondigde in 1854. Protestanten verwierpen Ineffabilis Deus als een oefening in pauselijke macht en de leer zelf als ongegrond in de Schrift, en de oosterse orthodoxie, hoewel ze Maria vereert in haar liturgie, riep de Roomse kerk op om terug te keren naar het geloof van de eerste eeuwen. De iconografie van de Maagd van de Onbevleete Ontvangenis toont haar staande, met uitgestrekte armen of gevouwen handen in gebed, en haar feestdag is 8 december. Onbevleete Ontvangenis - Maria wordt hier dus niet afgebeeld als een Moeder Gods met het Christus Kind op de arm. Zij staat op een wereldbol en vertrapt de slang van het kwaad. Zij is de nieuwe Eva (vandaar Ave Maria) in een krans van licht.

Veel kunstenaars in de 15de eeuw hadden te maken met het probleem hoe ze een abstract idee zoals de Onbevleete Ontvangenis moesten weergeven, en het probleem was 150 jaar lang niet volledig opgelost. De Italiaanse renaissancekunstenaar Piero di Cosimo behoorde tot de kunstenaars die nieuwe oplossingen probeerden, maar geen van deze werd algemeen aanvaard, zodat het onderwerp onmiddellijk herkenbaar zou zijn voor de gelovigen. De definitieve iconografie voor de afbeelding van "Onze Lieve Vrouw" lijkt eindelijk te zijn vastgesteld door de schilder en theoreticus Francisco Pacheco in zijn "El arte de la pintura" uit 1649: een mooi jong meisje van 12 of 13, gekleed in een witte tuniek en blauwe mantel, lichtstralen die uit haar hoofd komen, omringd door twaalf sterren en bekroond door een keizerlijke kroon, de zon achter haar en de maan onder haar voeten. De iconografie van Pacheco had invloed op andere Spaanse kunstenaars of kunstenaars die actief zijn in Spanje, zoals El Greco, Bartolomé Murillo, Diego Velázquez en Francisco Zurbarán, die elk een aantal artistieke meesterwerken produceerden op basis van het gebruik van dezelfde

symbolen. De populariteit van deze specifieke voorstelling van De Onbevleete Ontvangenis verspreidde zich over de rest van Europa en is sindsdien de bekendste artistieke weergave van het concept gebleven. Extra afbeeldingen kunnen wolken, een gouden licht en putti zijn. Op sommige schilderijen houden de putti lelies en rozen vast, bloemen die vaak met Maria worden geassocieerd.

https://nl.qaz.wiki/wiki/Immaculate_Conception

4 foto Francisco Pacheco

Jules Meeùs, u weet nog de kasteel eigenaar van de twee

kasteeltjes van de Kardinaal Mercierlei en het pleintje was voorzitter van het feestcomité voor de viering van 50 jaar Onbevleete Ontvangenis in Berchem. Er werd een beeld besteld volgens de juiste iconografie bij beeldhouwer Alfons Strymans (Turnhout 1866-Berchem 1959). Misschien een onbekende naam voor u? Als u nog eens gaat winkelen op de Antwerpse Meir en kijkt naar het torentje van het hoekhuis met de Huidevettersstraat, dan zie je daar een prachtige grote adelaar met gespreide vleugels van de kunstenaar. Strymans is een vergeten kunstenaar die heel wat mooie beeldhouwwerken heeft gemaakt. Hij was ook goed bevriend met Marie Belpaire. Tijdens WO1 nam hij dienst als verpleger in het bezette Militair Hospitaal op de Marialei (nu Groenkwartier). Dit gaf hem ook de gelegenheid om te spioneren voor de Belgische overheid en de aantallen van gekwetste soldaten en officieren door te geven.

Berchem moet in het najaar van 1904 prachtig verlicht geweest zijn voor de Mariaviering. Men kwam zelfs kijken vanuit Antwerpen.

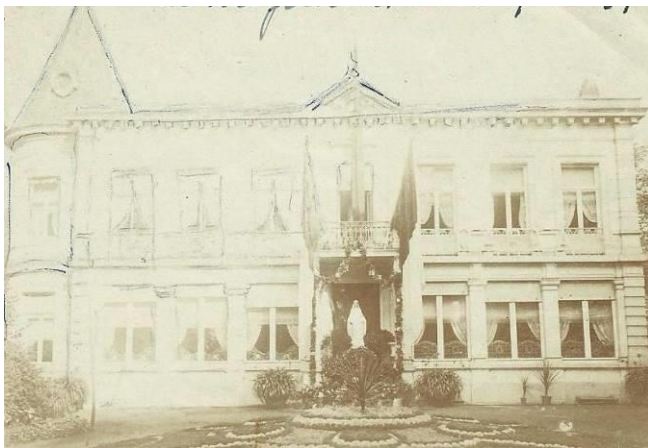

Foto 5: Mariabeeld op de trappen van het kasteel Kapellelei in 1904

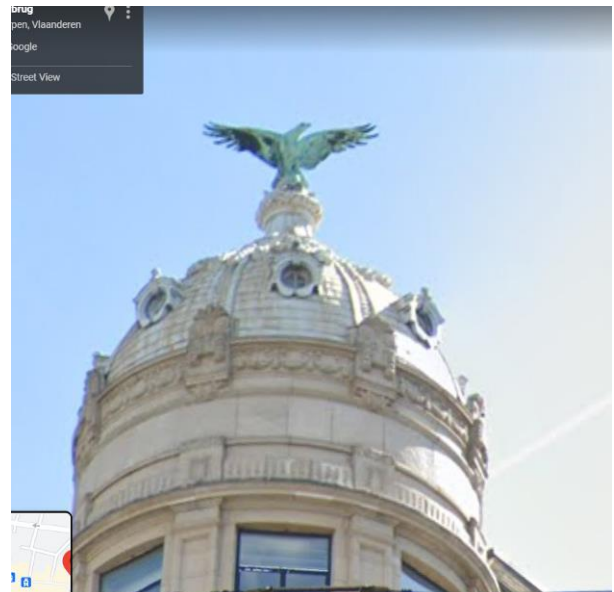

Foto 6: Adelaar van Alfons Strijmans op de hoek van de Meir-Huidevettersstraat

8 december is de feestdag van Onze Lieve Vrouw Onbevleete Ontvangenis. In Lyon noemt men het "fête des lumières". Men heeft er zelfs een basiliek gebouwd met een groot Mariabeeld op de toren. De Notre-Dame de Fourvière.

Foto 7: Notre-Dame de Fourvière

Het Mariabeeld op de huidige Fréderik de Merodeplein heeft er niet lang gestaan. Het moest wijken voor een volgend beeld. Geen paniek je kan het nog altijd bewonderen op het hoekje van (Minister) Victor Jacobslei (ook geen toeval, is getrouwd met een Meeùs) en de Drie Koningenstraat. Het beeld kreeg een mooie nieuwe sokkel met onderaan een mozaïek. Het werd ingehuldigd op 15 augustus 1905. Sommige inwoners van Berchem noemde dit beeld ook "Lange Marie". Nu, eerlijk gezegd, het beeld staat in verhouding met de sokkel wel hoog.

Het was een gekende plaats om af te spreken om een 'cinemake' te doen. Dit onder het waakzaam oog van Maria.

Alfons Strymans heeft ook het meer dan levensgrote prachtige Mariabeeld (moeder met kind) gemaakt in de nis van de voorgevel van het Mariagasthuis in de Vredestraat. Twee Mariabeelden die naar mekaar toe kijken van dezelfde kunstenaar.

8 foto Inhuldiging Mariabeeld 15 augustus 1905 op de Victor Jacobslei

9 foto Mariafeest in Berchem in 1904. Gans Berchem was opgetooid.

SINT-HUBERTUS WORDT HUBERTUS

U hebt het misschien al gelezen in de pers. De Sint-Hubertuskerk krijgt een nieuwe invulling. Het Vlaams Architectuurinstituut (VAi) neemt de kerk voor 49 jaar in erfpacht. Na een grondige restauratie zal het gebouw een nieuwe invulling krijgen. Lees meer op www.agvespa.be

10 foto St – Hubertuskerk 1912-1924

11 foto Op bevel van de Duitsers in 1941 wordt de spits van de toren van 70 naar 48m gebracht. De toren ligt op de aanvliegroete van de luchthaven van Deurne.

HELDENHULDE de MERODE

Er zijn twee figuren die in Berchem regelmatig terugkomen in de Berchemse geschiedenis. St-Willibrordus en Frederik de Merode.

Aan de eerste is de kerk toegewijd en aan de tweede, een straat, plein, lei, standbeeld, graftombe, gewezen patisserie en een taxibedrijf. En in Brussel en Mechelen is hij ook niet vergeten met monumenten.

Er is geen enkele Belgische Koning die dit allemaal gekregen heeft in één gemeente. Onze Frederik wel, hier in Berchem. Wie was nu deze 'vrijheidstrijder'? Is er wel altijd wel objectief over deze held geschreven? De laatste jaren is er heel wat nieuw onderzoek gedaan naar de 19de-eeuwse Revoluties. Het was niet alleen in België rond 1830 onrustig. Kijk eens op Wikipedia naar "Belgische Revolutie". Het rommelde toen heel erg in Europa. En dat heeft zo nog een tijdje geduurd. In 1848 probeerde Frankrijk, België terug te annexeren en Leopold II heeft geprobeerd om Zeeuws Vlaanderen terug in te palmen. Het was eigenlijk de bedoeling een Republiek België uit te roepen zoals in Frankrijk.

Graaf Ludovicus Frédérique de Merode is een telg van een oud adellijk geslacht. Hij is gewond geraakt in Berchem bij de schermutselingen tijdens de Belgische opstand in oktober 1830 en overleden te Mechelen.

In 1905 mag het beeld van Maria verhuizen en wordt er een herdenkingsbeeld opgericht op het Kapelleplein. Het plein wordt Frederik de Merodeplein genoemd.

De heer William Solvijs woonde op het hoekje met de Prins Albertlei en Grote Steenweg en wordt nu voorzitter van het herdenkingscomité. De Berchemse beeldhouwer Josué Dupon wordt gevraagd een ontwerp te maken. Deze bekende animalier zult u zeker kennen van de bronzen kameel op de toegangspoort van de Antwerpse dierentuin en nog zoveel andere mooie dierenbeelden in het straatbeeld.

12 foto het atelier van Josué

13 foto maquette beeld de Merode

Het wordt een educatief beeld. Drie bronzen plaketten met de heldendaden van Frederik. Een rustende Belgische leeuw die het schouwspel gelaten toekijkt. Bovenop staan drie levendige figuren. De kunstenaar roept het moment op dat Frederik gewond geraakt door een kogel in het dijbeen en dat hij roept: "Blouse

Blanche, je suis blessé”. Twee van zijn kompanen, Bourcet en Smith, ondersteunen hem. De kogel, door de Nederlanders afgeschoten, wordt nog steeds bewaard bij de Prins Simon de Merode in het kasteel van Westerlo. Fr. de Merode is begraven in Berchem op het kerkhof. Hij moet heel populair geweest zijn en werd zelfs aangewezen om eerste koning van België te worden of was het president? Kroonprins Albert I was de eerste om te komen huldigen in 1905. Met een gelegenheidskoor van meer dan 1000 stemmen werd het een feest ter ere van 75 jaar België. In Brussel op het Martelarenplein staat ook een beeld tere van Frederik de Merode. De sokkel in art nouveau is van de beroemde Antwerpse architect Henry van de Velde.

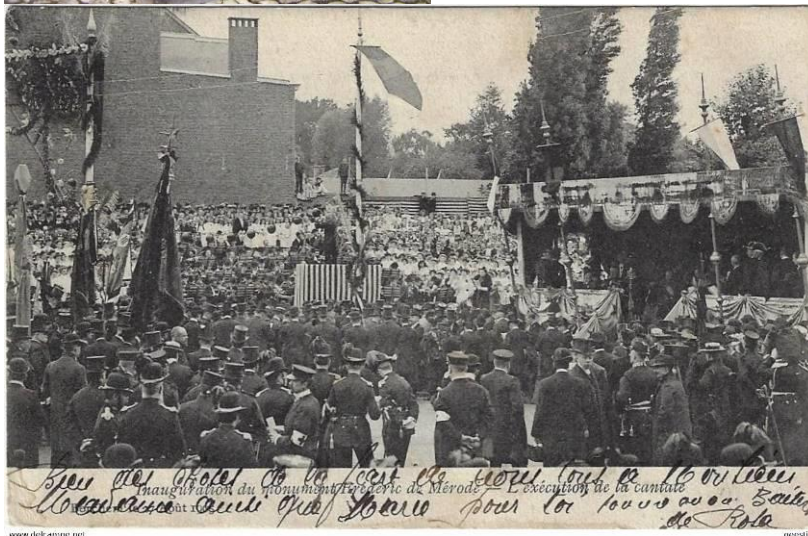

14 foto standbeeld de Merode op het Martelarenplein te Brussel

Het standbeeld heeft in Berchem natuurlijk ook een bijnaam gekregen. Een beetje oneerbiedig ‘*De drie zatlappen*’. Kan niet anders met een café de Merode over de deur en een gewezen standplaats van Taxi’s de Merode om u naar huis te brengen.

15 foto inhuldiging standbeeld Frederik de Merode

16 foto grafzerk Frederik de Merode

ORANGISTEN

Nu, niet iedereen was tevreden met deze Belgische Revolutie. De kooplieden hadden schrik dat de scheepvaart op de Schelde terug zou geblokkeerd worden. Dit is dan ook gebeurd. Pas met het afkopen van de Scheldetol van de Nederlanders, want deze hadden geld nodig, was er terug vrije doorvaart.

Tal van Antwerpse kooplieden gaan zich ook verenigen of stichten een tweede handelshuis in Rotterdam of Amsterdam. In de Hoogstraat 69 te Antwerpen was er een zekere Petrus Beullens. Hij zou een stalhouderij gehad hebben en een lusthof in de Kardinaal Mercierlei (het nog bestaand kasteel de Caters). Zijn woning in de Hoogstraat was een trefpunt van Orangisten. We kennen het nog onder de benaming Oranjehuis. In 1809 laat hij door architect De Dobbeleer een nieuw huis bouwen op de oude kelders. In 1794 heeft hij verschillende goederen gekocht van de St-Michielsabdij uit de Kloosterstraat. In de jaren zeventig is het oranjehuis een trefcentrum na de maandagavondbeiaardconcerten om een 'nagalm' te gaan eten. Wie weet nog wat je toen op de plank kreeg? Het was het begin van de herontdekking van de oude stad.

17 foto Oranjehuis toegang

18 foto eretrapp
Oranjehuis

19 Foto gedenksteen P. Beullens , 1809 en arch. De Dobbeleer

WILLEM EN WEXY OP DE SLAG VAN WATERLOO

Op 18 juni 1815 om half acht 's avonds werden in een fractie van een seconde zowel de kroonprins (de latere Willem II) als zijn paard door een kogel getroffen.

Willem en Wexy overleefden de slag. Het paard bracht zijn oude dag door op het landgoed van de Prins van Oranje in Tervuren.

Toen de bezittingen van de verdreven Willem onder de hamer kwamen, hebben Beullens en zijn

vrienden ervoor gezorgd dat tenminste het Waterloo-paard werd gered van de schande die de andere paarden uit de koninklijke stallen trof. Want die werden ingezet voor boerenwerk en liefst nog om beerkarren te trekken.

Het dier werd via een omweg aangekocht door de Antwerpse Orangisten en belandde uiteindelijk in de Hoogstraat, waar het nog jarenlang werd vertroeteld en tenslotte een vreedzame dood stierf. Na zijn dood kreeg Jacques Kets, bekend als eerste directeur van de Antwerpse Zoo, in 1839 de opdracht om het dier op te zetten. Hij had in de Kloosterstraat sinds 1828 een eigen museum van exotische dieren en opgezette vogels .

20 foto Wexy voor de Slag van Waterloo

Nadat hij Wexy had gevild, werd de huid op een houten constructie bevestigd. Het staat nog altijd te pronken in de Koninklijke stallen van het paleis Noordeinde te 's Gravenhage voor een reuze groot schilderij van de heldhaftige Prins van Oranje. Blijkbaar zijn de Oranjes nog altijd fervente paardrijders. Het is een mooi verhaal. Probleem is dat Petrus Beullens al in 1816 is overleden en hij had drie dochters. Het Oranjehuis is wel tot zeker einde 19de eeuw in de familie gebleven.

WONEN OP HET FREDERIK de MERODEPPLEIN

De huizen op het plein zijn van rond 1900 en 1905. Opvallend is dat de meeste woningen grote balkons hebben of dakterrassen. Dit om de plechtigheden goed te kunnen volgen aan het standbeeld en natuurlijk ook 'zien en gezien' te kunnen worden. Dat is eigen aan de belle époque. Zelfs Lieven Gevaert gaat voor zijn moeder op het nr. 5 een woning bouwen met centraal een terras op de eerste verdieping. Moeder kon zo goed 'geëtaled' worden bij plechtigheden.

Het hoekhuis met rond torentje is de locatie van het lusthof van onze Antwerpse drukker Christoffel Plantin. De opzoekingen zijn bijna afgerond en we kunnen al met zekerheid verklappen dat het lusthof 200 jaar in het bezit geweest is van de familie Moretus. Christoffel Plantin nodigde zijn vrienden hier uit om naar zijn tulpen te komen kijken in het voorjaar.

Heeft er nog iemand een foto van de hoek Kardinaal Mercierlei - Fr. de Merodestraat van vóór 1900? – Laat het dan graag weten aan Alex of Inge.

21 foto Burgerswoningen op het Frederik de Merodeplein

22 foto Taxi de Merode wenst u nog een fijne lente. Hopelijk met het dakje open.

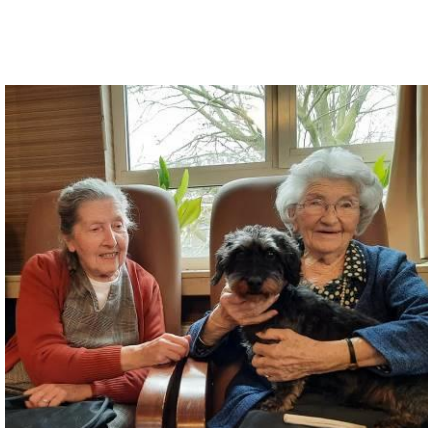
Met dank aan de vele collega stadsgidsen die mee gezocht hebben naar Wexy, alsook de Heemkundige Kring van Berchem, Felixarchief, Marcel Windey, Archief- Dupon. RC, Pierre Schreinemacher, Mieke Meeuws, Chris van der Snickt, archief St-Willibrordusparochie, Suzanne Van Wesemael, solange@walls.be,

Alex Elaut

Maart in beeld

De Meander in beeld

Cupcakes maken voor vaderdag

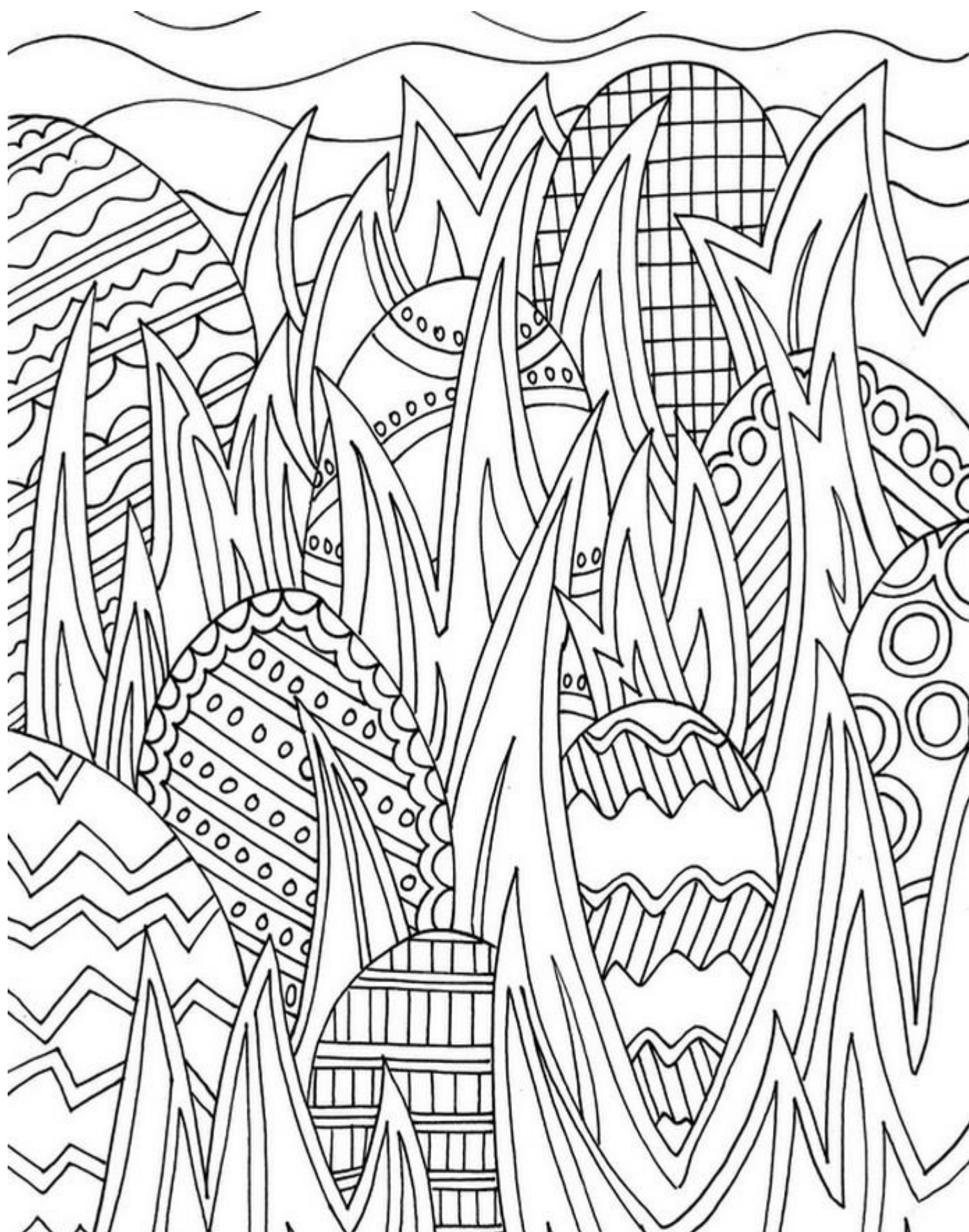
Ambiance tijdens de beweging met Chantal

In de Meander worden alle vaders op 19 maart in de watten gelegd. En dat is sowieso. Jong of oud wat maakt het uit. Eens vader altijd vader van je kleine spruit.

Dikke merci voor alles wat jullie voor je kroost betekenen want ze beseffen maar al te goed dat ze steeds op jullie kunnen rekenen.

Mandala thema Pasen

Activiteitenkalender

dag	datum	uur	activiteit
Donderdag	1 april	10u30	Nieuwsgroepvoorbereiding *café Biart
		14u30	Poëzienamiddag *2A
		15u00	Nieuwsgroep * De Linde 1AB
Vrijdag	2 april	10u45	Kruisweg
		14u30	Groot scherm *café Biart : Pauline & Paulette
Maandag	5 april		Paasmaandag
		10u45	Eucharistie in de Meander
Dinsdag	6 april	14u00	Kledingverkoop Volders *Nottebohmzaal
Woensdag	7 april	10u45	Bewegingsgroep
		14u30	Smul : Crème au beurre *café Biart
Donderdag	8 april	10u45	Bewegingsgroep *2A
		14u30	Paasbrunch voorbereiding *1AB De Linde
Vrijdag	9 april	10u00	Paasbrunch *café Biart
		14u30	Groot scherm *café Biart: André Rieu
Maandag	12 april	14u30	Bewegingsgroep *glv
Dinsdag	13 april	14u00	Nieuwsgroepvoorbereiding * café Biart
		14u30	Koffiekllets *1AB De Linde
Woensdag	14 april	14u30	Smul * café Biart : Fruitsla
Donderdag	15 april	10u30	Nieuwsgroepvoorbereiding *café Biart
		10u45	Bewegingsgroep *2A
		15u00	Nieuwsgroep * De Linde 1AB
Vrijdag	16 april	10u45	Eucharistie *De Meander
		15u00	Bewonerskring * De Meander
Maandag	19 april	10u00	Week van de valpreventie : folder op kamer
		14u30	Bewegingsgroep *glv
Dinsdag	20 april	10u30	Rolstoel en rollatorfitting *Nottebohmzaal
		14u30	Valpreventie parcours *Nottebohmzaal
Woensdag	21 april	10u45	Bewegingsgroep valpreventie * café Biart
		14u30	Smul *café Biart : Toast cannibal
Donderdag	22 april	10u45	Bewegingsgroep *2A
		14u30	Valpreventie Bingo * Café Biart

Vrijdag	23 april	10u45	Eucharistie *De Meander
		14u30	Valquiz in café Biart
Maandag	26 april	14u30	Bewegingsgroep *glv
Dinsdag	27 april	14u30	Volksspelen *1AB in De Linde
Woensdag	28 april	10u45	Bewegingsgroep *1AB
		14u30	Smul *café Biart : Aardbeien/bruine suiker
Donderdag	29 april	10u45	Bewegingsgroep * 2A
		14u30	Kaneelbroodjes *1AB in De Linde
Vrijdag	30 april	10u45	Eucharistie *De Meander
		14u30	Groot scherm : Philippe Herreweghe Collegium Vocale Gent

De planning kan nog wijzigen. Raadpleeg daarom ook de weekkalenders die in de leefgroep omhoog hangen. Voor de bewoners van de Foyer is er een ander activiteitenprogramma, dat u op de afdeling kan raadplegen.

Data om reeds in je agenda te zetten

Zomerfeest – 15 augustus 2021

Uw artikel in de Nottebohm Actueel?

Dat kan! Stuur het naar animatie@nottebohm.be

